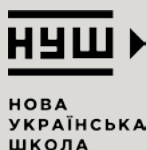

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
"МАМА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ"

UKRAINIAN
//IBOOK
INSTITUTE

Акція #ЖивіПисьменники ПОМІЧНИК ВЧИТЕЛЯ

Розробка:
Фахівчиня відділу промоції читання УІК,
методистка НЦ "МАНУ" АННА ТРЕТЯК

АКЦІЯ #ЖИВІПИСЬМЕННИКИ ПОМІЧНИК ВЧИТЕЛЯ

ВОЛОДИМИР РУТКІВСЬКИЙ

Про Володимира Рутківського:

[На сайті БараБуки](#)

[У Вікіпедії](#)

Текст Володимира Рутківського з «[Хрестоматії](#) сучасної української дитячої літератури» (3, 4 класи — «Угода», уривок з повісті «Гості на мітлі», ст. 171-177)

Додаткові джерела

Найвідоміші дитячі книжки Володимира Рутківського (за посиланням можна більше дізнатися про книжку з огляду чи рецензії):

«Ганнуся»

[«Потерчата»](#)

«Бухтик з тихого затону»

[«Гості на мітлі»](#)

[«Щирик зі Змієвої гори»](#)

[«Сторожова застава»](#)

[Тетралогія «Джури»:](#)

«Джури козака Швайки»

«Джури-характерники»

«Джури і підводний човен»

«Джури і Кудлатик»

Почніть урок із «гачка» — цитати, епіграфа чи проблемного запитання, які привернуть увагу школярів. Ви можете обрати один із запропонованих «гачків» або вигадати власний.

Епіграф

Володимир Рутківський у відео (1:20-3:17) розповідає історію з дитинства, яку підсумовує словами: «Писати — це дуже приємно, але треба за написане відповідати». Нехай школярі висловлять свою думку щодо цього виразу. Чи згодні вони з письменником? Що на їхню думку означає «відповідати за написане»?

«Вірю – не вірю»

Запропонуйте пограти у гру «Вірю — не вірю»: зачитайте школярам твердження та запитайте, які з них вони вважають правдою, а які — вигадкою?

- Мама Володимира Рутківського працювала приборкувачкою диких тварин / (відповідь: ні, вчителькою);
- Він любив читати книжки про казкових героїв / (відповідь: так);
- У школі майбутній письменник був чемпіоном з бігу / (відповідь: ні, він любив футбол);
- У дитинстві у Володимира Рутківського було надзвичайно багато книжок / (відповідь: ні, книжок було мало, але вони справили сильне враження на письменника).

Відповіді на ці запитання учні знайдуть у відео. Після перегляду відео Ви можете ще раз поставити учням ці запитання і перевірити, чи уважно школярі слухали Володимира Рутківського.

5 цікавих фактів про автора

Ще один варіант розпочати урок — заінтригувати! Перш ніж вмикати відео про письменника, зацікавте учнів яскравими біографічними фактами про нього. Наприклад:

- Цього письменника навчила плавати жабка – про це він згодом написав у своїй книжці «Потерчата».
- Майбутній письменник навчався на хіміка-технолога, а працював інженером і журналістом;
- Щоб надрукувати свої перші тексти, автор мав перекласти їх із української

російською, тому що в часи Радянського союзу не підтримували україномовну літературу;

- Цей автор створив власну літературну премію «Джури»;
- За твором цього автора знятий фільм «Сторожова застава» (вийшов на екрани у 2017 році).

Назвавши ці факти, поцікавтеся, чи здогадуються учні, кого Ви хочете їм представити. Після відповідей стисло розкажіть про Володимира Рутківського та увімкніть відео.

ПІСЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ

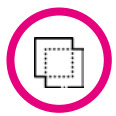
Після завершення перегляду відеоролика запитайте, чи хтось із учнів уже читав «Бухтика з тихого затону», і чи може сказати, чим закінчилася зацитована письменником сцена.

Далі Ви можете повернутися до запитань із блоку «Вірю — не вірю» або поставити інші, наприклад:

- Як звати письменника, з яким ви сьогодні познайомилися? Де він народився?
- Пригадайте назви книжок Володимира Рутківського.
- То хто ж така Ядвіга Олізарівна з книжки «Гості на мітлі»?
- Чому однокласникам не сподобався вірш, який написав Володя Рутківський в 4 класі?
- Про якого відомого казкового героя письменник ще хотів би написати?

Завдання на уважність

- Які книжки любив у дитинстві Володимир Рутківський? (Казки: про Бабу Ягу, Оха, пригоди Котигорошка, Івасика-Телесика).
- Яку книжку радить почитати письменник читачам, які люблять серію про «Джур»? (Повість Олександра Гавроша «Пригоди тричі славного розбійника Пинті»).

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ

Запорукою опанування нової інформації є її актуалізація в різних ситуаціях, тому ми наполегливо радимо не обмежувати знайомство з письменником лише переглядом відеоролика. Далі ми пропонуємо перелік різноманітних творчих завдань, які Ви можете ввести в інтегровані уроки. Поєднати нову інформацію (посилаючись на відео, яке проглянули учні) з матеріалами тематичного плану зовсім нескладно. Ви можете обрати кілька готових завдань або створити власні, які щонайкраще відповідатимуть тим знанням, що опановують Ваші учні — важливо лише, щоби під час виконання цих завдань ще раз пролунало ім'я письменника та/або назви його творів і персонажів.

Для деяких завдань ми підготували візуальні матеріали (додаток із назвою «Опорні слайди»). Ви можете показати слайд із відповідним завданням під час роботи.

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Творче завдання «Казковий персонаж»

Це завдання може бути виконане як у межах уроків української мови та літератури, так і на «Я досліджую світ». Воно складається з кількох рівнів: пригадування прочитаного, висловлювання власної думки, фантазування та формулювання результатів творчого процесу в усний або письмовий текст.

Володимир Рутківський у багатьох своїх книжках узяв за персонажів відомих героїв народних казок: Бабу Ягу, Костія Безсмертного, Змія Гориновича та інших. На відео письменник дає поради щодо того, як написати історію з «готовим» персонажем:

- узяти улюбленого казкового героя;
- поставити себе на його місце;
- записати, як, на Вашу думку, він міг би вчинити у тому чи іншому випадку.

Запропонуйте школярам вправу з креативного письма. Спершу нехай учні згадають улюблені казки (народні чи авторські). Далі нехай усі оберуть улюбленого казкового персонажа та спробують уявити його/її у таких ситуаціях:

- на уроці фізкультури;
- у шкільній їдальні;
- в супермаркеті;
- на безлюдному острові посеред океану;
- у космічному кораблі.

Також хай спробують уявити, за що їхніх улюблених персонажів могли би викликати з батьками до директора школи.

Розкажіть, що саме так Володимир Рутківський писав свої книжки для дітей — вигадуючи історії, які могли трапитися з казковими персонажами в сучасному світі. Якщо діти вільно володіють навичками письма, вони можуть записати вигадану історію та згодом набрати її в текстовому редакторі на уроці інформатики.

Стінівка «Наш клас»

На відео письменник розповідає, як у 4 класі він розмістив на стінній газеті вірш, у якому згадав всі бешкети своїх однокласників. Цього робити не варто, адже саме так школяр Володимир Рутківський дізнався, що «за написане потрібно відповідати». Натомість школярі можуть створити стінівку, присвячену своїм позитивним якостям чи талантам. Хто з учнів чим захоплюється? Які гуртки відвідують діти? Що важливе хочуть розповісти про себе? Нехай школярі напишуть по 2-3 речення про себе або про когось із однокласників, щоби вся школа дізналася, які надзвичайні діти навчаються в цьому класі.

ІНФОРМАТИКА

Пошук інформації

Коли ми бажаємо більше дізнатися про щось або про когось, ми шукаємо потрібну інформацію в інтернеті. Завдання вчителя — показати учням, які є пошукові служби, як ними користуватися, як формулювати запити й аналізувати одержані відповіді. Якщо Ваші учні ще не ознайомлені з алгоритмом пошуку, за допомогою наявних технічних приладів (смарт-дошка, проєктор, ноутбук) покроково покажіть, як шукати в інтернеті. Якщо ж учні вже володіють цими знаннями, це завдання можна дати для самостійного виконання на уроці або вдома.

Учні мають самостійно або з Вашою допомогою знайти відповіді на одне або кілька запитань:

- Які нагороди отримав Володимир Рутківський за свої книжки? (Відповідь: премія імені М.Трублаїні (1992), премія імені Лесі Українки (2002), «Книга року ВВС 2011», Національна премія України імені Тараса Шевченка (2012) та інші).
- Як називається літературна премія, яку заснував Володимир Рутківський? (Відповідь: «Джури»).
- Як називається фільм, знятий за твором Володимира Рутківського? (Відповідь: «Сторожова застава»).
- У якому місті зараз живе та працює Володимир Рутківський? (Відповідь: в Одесі).

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Робота з цитатою

Дід Кудьма казав, що це — видиво з майбутнього. Саме за ці видива Санька й називають характерником. Хоч який він там характерник! У нього, як каже його старший товариш Швайка, ще й молоко на губах не висохло. А ще треба вміти подумки розчинятися в просторі так, як ото ранковий туман під сонцем... А йому, Санькові, ця наука чомусь не дуже охоче приходить у голову. Чи не тому, що понад усе хочеться стрибнути на гарячого коня, вихопити шаблю — і кинутися на ворога. Так, як це робить його друг Грицик. І тут, хоч як змушуй себе стати мудрим, обачливим і розважливим — все одно так хочеться іноді кинути все і кудись помчати, борюкатися, реготати!..

[Володимир Рутківський](#), «Джури-характерники»,
іл. [Максим Паленко](#) (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009)

Роздрукуйте зацитований текст і запропонуйте вправи, наприклад:

- переписати з видруку одне або кілька речень;
- підкреслити в тексті власні назви;
- знайти іменники, прикметники, дієслова;
- визначити типи речення (розповідне, питальне, спонукальне).

Дешифратор

Роздрукуйте подане нижче завдання.

Слова в реченні склеїлися, допоможіть їм роз'єднатися, щоби знову створити речення:

УньогояккажейогостаршийтоваришШвайкащеймолоконагубахневисохло. Ащетребавмітиподумкирозчинятисявпросторітакякоторанковийтуманпідсонцем. АйомуСаньковіцянаукачомусьнедужеохочеприходитьуголову. Чинетомущопонадусехочетьсястрибнутинагарячогоконявихопитишаблюікинутисянаворога.

Після першого етапу (відокремлення слів) можна проставити знаки пунктуації та пояснити, чому в певних випадках стоять коми.

Робота з текстом: обговорення «Угода»

У «Хрестоматії сучасної української дитячої літератури» для 3-4 класів Ви знайдете уривок із повісті «Гості на мітлі». Фрагмент має назву «Угода», і на цьому прикладі Ви можете поговорити про те, як відбувається діалог за конфлікту, як сторони, що мають протилежні інтереси, знаходять компроміс. До яких хитрощів вдалися кіт Аристарх та Степан, аби обвести один одного навколо пальця?

Робота з розумінням тексту: сталі вирази і фразеологізми

Вправи на розуміння тексту передбачають заглиблене обговорення, тому варто обрати лише одну з них і дати учням достатньо часу на розмірковування. Для закріплення нехай учні вставляють ці сталі вирази в речення:

- «Мене врятували лише швидкі ноги». В якому контексті Володимир Рутківський сказав ці слова? Чому йому потрібна було рятуватися та як саме йому це вдалося?
- «Як Пилип з конопель». Обговорюючи цю фразу, Ви можете згадати про фразеологізми та сталі вирази та пояснити значення цього (а саме: зненацька, недоречно, несподівано).
- «Ще й молоко на губах не висохло». Цей фразеологізм ужито в зацитованому вище уривку. Нехай школярі подумують, яким чином з'явився такий вислів та що він означає (а саме: бути юним, молодим або замалим для якоїсь діяльності).
- Запитайте, які фразеологізми чи сталі вирази відомі учням? Чи чули вони вирази «повісити носа», «води в рота набрати», «проковтнути язика», «обвести навколо пальця», «пальцем в небо», «втерти носа»? Якщо так, то що могли б означати ці вирази?

Нові слова

У відео та текстах письменника вжиті слова, які можуть бути незнайомими для учнів. Це чудова нагода поповнити лексичний запас школярів. Запитайте, хто з класу знає значення слів «бугай», «джура», «льох», «ляда», «характерник»? Якщо слова справді не відомі Вашим школярам, розтлумачте їх та запишіть на стіну слів. Наводимо визначення зі Словника української мови в 11 т.:

Бугай — племінний бик.

Джура — в Україні в XVI — XVIII ст. — зброєносець у козацької старшини.

Льох — спеціально обладнана яма зі східцями для зберігання продуктів; приміщення, що використовується для переховування або ув'язнення кого-небудь. (Зверніть увагу учнів, щоб не плутали зі словом «льоха», яке означає «свиня»).

Ляда — рухома покришка, дверцята, що прикривають отвір всередину чого-небудь.

Характерник — чаклун, чарівник.

Можете також разом із учнями спробувати ввести їх у речення, наприклад:

Спершу Санько та Грицик були джурами козака Швайки. Потім хлопці опанували таємні козацькі суперсили і стали джурами-характерниками.

Рудий бугай вдарив ногами в землю (Михайло Коцюбинський).

Ядвіга Олізарівна підійшла до льоху і схилилася над лядою (Володимир Рутківський).

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Під час тематичного тижня, присвяченого творчості Володимира Рутківського, на занятті з образотворчого мистецтва можна запропонувати учням намалювати когось із персонажів книжок Володимира Рутківського або зобразити улюбленого казкового героя в несподіваних обставинах (детальніше — у творчому завданні «Казковий персонаж»).

МАТЕМАТИКА

Ключовий принцип інтеграції сучасної літератури в уроки математики полягає у введенні в задачі персонажів зі згаданих у відео чи у Хрестоматії книжок. Далі ми пропонуємо два приклади, проте Ви можете за цим принципом створити власну задачу залежно від того матеріалу, який зараз опановує Ваш клас.

1. Джури козака Швайки ловили рибу на обід. Санько виловив 15 карасів, а Грицик на 6 більше. Скільки всього карасів виловили хлопці?
2. Санько застрибує на коня за 7 секунд. Грицикові для застрибування на коня потрібно на 2 секунди більше, ніж Санькові. А Швайці – на 3 секунди менше, ніж Грицикові. За скільки секунд на коня застрибує Грицик, а за скільки – Швайка?

Це прості задачі на пошук даних. Залежно від математичної компетентності Ваших учнів Ви можете адаптувати умови задачі, змінивши цифри.

3. Ядвіга Олізарівна запросила в гості Костя Безсмертного і Змія Гориновича та приготувала до столу 18 бутербродів із ковбасою. По скільки бутербродів мали з'їсти пані Ядвіга та її гості, якби вони поділили їх порівну?

4. Доки Ядвіга Олізарівна заварювала чай, кіт Аристарх знайшов готові бутерброди і з'їв половину з них. Скільки тепер бутербродів залишилося?

Обидві ці задачі розраховані не лише на виконання математичних дій ділення, але й на пошук інформації в тексті. В першій задачі учні мають порахувати, скільки осіб їстимуть бутерброди, й таким чином дізнаються, скільки бутербродів вийде на кожну особу. Друга задача має додаткову логічну дію: в ній немає точної кількості бутербродів, тому школярі мають повернутися до попередньої, де є ці дані. Окрім того, учні мають згадати, як знайти половину від відомого числа.